

al borgerlig Frihed og nedslaa den Frihedstankte, der gav sig Ord i Danmarks Riges Grundlov. Dette Forhør af Parterne, siger jeg, er imod Retsbevidstheden. Ja, Umiddelbarhedsgrundførelsen er drevet til den Yderlighed i Lovforslaget, at efterat Sagen er optagen til Dom, efter at Processen er endt, kan Retten endnu gjenoptage Sagen og indkalde Parten til Forhør! Jeg tillader mig her at henvende mig til de ærede Medlemmer af Processkommissionen, som ere her i Salen, og siger da: Det er virkelig for mig uforstaaeligt, at man paa samme Tid, som man i Udkastet om Strafferetspleien nedslaaer vor hidtilværende Procesmaade og siger, at det er feil, at man lader Parterne adspørges og inkvireres som hidtil, og at man ikke længere skal bryde sig om en tiltalt Person's Tilstaaelse i Retten — at man paa samme Tid, man faalebes omvælter den kriminelle Retspleie, ogsaa omvælter i den modsatte Retning den borgerlige Retspleie, hvor vi hidtil have været fri for Forhør, og hvor Parten kunde gaa uanfægtet, naar ikke hans Sagsfører ellers forlod ham, ibet man nu giver sig til at stille Parten frem som en Intvovist, der skal forhøres. Jeg siger, at det er efter min Forstand en Modsigelse, jeg ikke havde ventet af faa skarpsindige Mænd som de, der have skrevet disse Udkast, men det er jo Umiddelbarhedsprincippet, som har ført dem til disse Uoverensstemmelser. Naar en Proces, som sagt, er begyndt, vide Alle her, at den, der ikke vil møde selv, slutter sig til en Sagsfører og lader ham skrive i Sagen, og det er en af de Grundførelser, som ogsaa er fulgt ved Sp- og Handelsretten. I Sp- og Handelsretten bruger man ikke at tage Parterne i Forhør, og det, som er blevet Udslaget af den Retspleie, som er fulgt ved denne Domstol, og af dens Virksomhed siden 1862, er, at den har været en fortræffelig ledet Domstol. De Herrer, som ville have Bevis derfor, kunne se efter i Høiesterets-tidende og se, hvormange Domme fra Sp- og Handelsretten der ere omgjorte i Høiesteret, og de ville da finde, at den Domstol giver langt anderledes lyse og klare Resultater, end der vil fremgaa af en Sammenligning mellem Høiesterets-domme og Dommene fra Overretterne ligesaa i Kjøbenhavn og op til Reikjavik, og ned til Vestindien med. — Dernæst er der et Forhold i enhver Retsdag, som hidtil har været overladt til Parternes eget Forsorg. Det er at skaffe Bevisligheder for deres Ret. Nu er der i dette Lovforslag en meget omstændelig Udsvikling af, hvorledes der skal tilveiebringes Bevis i borgerlige Retstrætter, og den Fremgangsmaade, som Forslaget opstiller, er aldeles det Modsatte af, hvad der hidtil har gjældet. Lovforslaget vil, at Retten skal afgjøre, hvad det er, der skal bevise, og altsaa, at den skal stille Bevispunkterne op for Parterne, men det forbyder tillige Retten

at sige, hvilken Part der skal levere Beviset! Det skulle Parterne endnu selv udfinde! Dernæst kan Spørgsmaalet, om Retten har opstillet Bevisemnet rigtig, indslævnes særskilt for Høiesteret, og endelig staaer der i Loven, at Retten ikke er bunden ved Reglerne om Bevis, men kan frit og uhindret efter sit eget Skjøn afgjøre, om der er Bevis tilstede for de Punkter, som Retten har forlangt bevist, eller ikke. Dersom Retten skal afgjøre, hvad der skal bevise, mener jeg rigtignok, at Retten ogsaa burde sige, hvem der skal bevise, thi det maa jo Retten kunne se, naar den afgjør, hvor Beviset skal staffles. Der er da ogsaa den Besynderlighed ved Lovforslaget, at der staaer i en af Paragraferne, at Bevisbyrden bedømmes efter den gjældende Ret, men — den gjældende Ret har ingen Regel om Bevisbyrden! Vil man lære, hvor Bevisbyrden skal lægges hen, tror jeg ikke, man kan finde det i Lovbestemmelser. Man maa læse sig til Læren om Bevisbyrden i Kellermanns Proces. Kellermanns Proces er vel en god Bog, men det er ikke den bestaaende Ret, og derfor siger jeg, at det, som her staaer paa dette Sted i Lovforslaget, det læder ikke, for at tale danst. Der maa noget Mere til her. I min Tid har jeg hørt to lovfærdige Processualiteter holde Forelæsninger derover. Den ene var Peter Bang og den anden J. C. Larsen. De have aldrig sagt, hvor i Loven Bevisbyrden var fastsat, men de kunde nok ellers selv finde dette. Men efter min Mening kan det godt blive derved, at Parterne selv tilveiebringe Beviserne, og at de selv maa sørge for at vide, hvem der har Bevisbyrden. — Med Hensyn dernæst til Beviset lægger Lovforslaget overordenlig Bægt paa, at Vidnerne afhøres for Retten, og at Spns- og Skjønsmændene ligeledes møde for Retten, og dette kan jo kun ske i mange Tilfælde ved, at Vidnerne og Skjønsmændene maa rejse langt bort fra deres Hjem. Og da er der den besynderlige Forfærd i Lovforslaget, at det ikke er Dommeren, som skal afhøre Vidnerne, men at det er Parterne, som skulle afhøre dem, og Dommeren kun har at blande sig i Samtalen mellem Vidne og Part, hvis han finder, at deres Underholdning ikke er, som den bør være. Efter min Erfaring vil det blive en ren Forvirring, hvis Vidnerne skulle afhøres af Parterne. Der var for nogle Aar siden herude i Sjælland en By- og Herreds-foged, som var noget imbecil i Hovedet, og som tilstedebe Sagsførerne selv at afhøre Vidnerne, eller rettere, da han ikke kunde, saa maatte Sagsførerne selv have den Uleilighed at afhøre Vidnerne. Men efter den Erfaring, jeg gjorde ved den ene Leilighed, jeg havde at gjøre dermed, saa har jeg faaet nok af den Art Vidnesforfærd; den bekom mig meget ilde, og det var kun af yderste Nød, at man greb til denne Udvei. Jeg tror, at den hidtilværende Maade at føre Vidner paa er ganske god. I Sp- og Handelsretten bliver